

ПРИЛОГ ЗА РЕФОРМУ ЈАВНОГ ПРЕДУЗЕЋА ПУТЕВИ СРБИЈЕ

Срећко Бабић, дис

инжењер за развој ИТС, Сектор за управљачко информационе системе у саобраћају, ЈП „Путеви Србије“

Стручни рад

Резиме: *Расположива средства за одржавање путева у Србији се стално смањују. У последњих 5 година (2012-2016) улагања у одржавање путне мреже више од два пута су смањена у односу на период 2007-2009.год. У последњих 5 година начин финансирања за одржавање путне мреже Србије су субвенције Владе Србије. Субвенције директно генеришу појаву моралног хазарда код пословодства, јер се улаже мање напора у доношењу добрих пословодних одлука а више "добар однос" са ресорним министарством. Свест да ће сваку пословну одлуку покрити држава односно порески обвезници ствара морални хазард. Овај рад је показао да је могуће раздвојити средства за одржавање аутопутева од средстава за одржавање осталих путева кроз реорганизацију постојећег ЈППС и уз отварање новог предузећа за одржавање аутопутева. Циљ овакве реформе је да се: а) одржавање аутопутева, б) сва унапређења у управљању саобраћајем на аутопутевима у реалном времену и в) технолошка унапређења система наплате путарине финансирају искључиво из прихода наплате путарине. Финансирање одржавања путева првог Б, другог А и другог Б реда без зајмова и субвенција почело би од 2018. и то са 26% од прихода на акцизе за гориво. Оба ова начина финансирања, аутопутева (путева првог А реда) из прихода од наплате путарине и осталих путева из прихода од акциза на гориво максимално смањује утицај екстрактивних политичких и економских институција и појаву моралног хазарда пословодства. Тако се долази до одговорности за лоше пословне одлуке и награде за добре.*

Кључне речи: *реформа ЈП Путеви Србије, екстрактивне институције, морални хазард*

CONTRIBUTION FOR THE REFORM OF THE PUBLIC ENTERPRISE OF THE ROADS OF SERBIA

Srećko Babić, M.Sc. TE

ITS Development Engineer, Sector for Traffic Information Systems in Traffic, PE "Roads of Serbia"

Professional paper

Summary: *Available funds for road maintenance in Serbia continue to fall. In the last 5 years (2012-2016) investments in maintaining the road network more than two times have decreased compared to the period 2007-2009.god. In the last 5 years the*

method of financing the maintenance of the road network in Serbia are subsidies by Serbian government. Subsidies directly generate the appearance of moral hazard by the management, because they invest less effort in making good management decisions and more "good relationship" with the line ministry. The moral hazard is consequence that every business decision covered by the state or taxpayers. This work has shown that it is possible to separate the funds for the maintenance of highways of funds for maintenance of other roads through the reorganization of existing PERS and with the opening of a new company for maintenance of highways. This reform has aim to: a) maintenance of highways, b) all of the improvements in the management of traffic on highways in real time and v) technological developments of pay toll collection financed exclusively from toll revenues. Financing road maintenance the first B, second A and second B row without loans and subsidies would begin by 2018 and with to 26% of revenue in the excise duty on fuel. Both of these ways of financing highways (roads A first order) of pay toll revenue and other roads from excise taxes on fuel minimizes the impact of extractive political and economic institutions and the emergence of moral hazard of the management. Thus, there is a responsibility for bad business decisions and awards for good business decisions.

Keywords: *reform of PE Roads of Serbia, extractive institutions, moral hazard*

1. УВОД

ЈП „Путеви Србије“ управља мрежом државних путева I и II реда укупне дужине 15.018 км^{[1][2]}.

- 5 државних путева IA реда; ознака од A1 до A5 (профил аутопута, дужина 669 км);
- 36 државних путева IB реда; ознака од 10 до 45 (дужина 4.109 км);
- 157 државних путева IIA реда; ознака од 100 до 256 (дужина 7.057 км), и
- 171 државних путева IIB реда; ознака од 300 до 470 (дужина 3.183 км).

32% путева I и II реда старо је преко 20 година, а свега око 14% до 10 година. На путевима у Србији се превезе 80%-90% целокупног транспорта робе и путника. Вредност путне мреже процењује се на 5,375 милијарди ЕУР и представља једну од највећих капиталних вредности Србије.

Расположива средства за одржавање путева континуирано се смањују (Табела 1)^[3]. У последњих 5 година (2012-2016) улагања у одржавање путне мреже су више од два пута смањена у односу на период 2007-2009. година^[3].

У последњих 5 година начин финансирања путне мреже Србије су субвенције Владе Србије. Тим начином је више од два пута смањено улагање у односу на период 2009-2011. када је финансирање било на основу 20% од акциза на деривате нафте.

Табела 26 показује учешће акцизе у малопродајној цени горива^[4]. Акциза на бензин, еуродизел и дизел гасно уље износи 30%-34%, а 21,5% за течни нафтни гас (ТНГ). У Табели 2а дат је физички обим потрошње горива и приход од акциза за период 2012-2014

Табела 1. Улагања у мрежу путева у Србији за последњих 11 година у милионима динара

Год.	Укупна улагања	Обавезе из претходне године	Улагање у одржавање путева	% одржавање у односу на укупна улагања	Кредити банака за финансирање изградње, реконстр. и рехабил. путева	Приходи од акциза или субвенција	Распоред субвенција за одржавање	Распоред субвенција за остала улагања	ОПИС
2006	49.443,7	10.158,9	32.319,9	65%	5.080,5	4.950,7			10% од акцизе на деривате нафте
2007	53.844,8	16.140,3	39.615,0	74%	4.055,8	5.388,8			10% од акцизе на деривате нафте
2008	60.413,9	22.262,0	42.930,4	71%	3.353,3	9.510,3			15% од акцизе на деривате нафте
2009	57.052,6	23.635,5	41.073,9	72%	2.799,3	14.961,0			20% од акцизе на деривате нафте
2010	48.780,6	3.433,4	19.942,8	41%	8.342,4	16.577,7			20% од акцизе на деривате нафте
2011	50.102,8	3.448,5	19.502,0	39%	8.024,3	18.523,8			20% од акцизе на деривате нафте
2012	43.580,9	5.474,7	18.422,0	42%	12.260,0	8.769,5			Субвенције из буџета РС
2013	29.646,8	4.793,5	15.735,3	53%	3.331,4	5.300,0	1.227,0	4.073,0	Субвенције из буџета РС
2014	28.111,8	3.045,5	17.841,6	63%	917,2	7.400,0	5.000,0	2.400,0	Субвенције из буџета РС
2015	30.036,8	375,9	19.831,3	66%	5.189,4	6.888,5	4.815,0	2.073,5	Субвенције из буџета РС
2016	36.510,7	1.110,6	21.055,1	58%	5.592,9	7.070,3	5.056,1	2.014,2	Субвенције из буџета РС

Табела 2а. Потрошња моторних горива у 000 литара и приходи у милионима динара од акциза (не укључује ПДВ и компанијску цену горива)

Година	бензин		еуродизел		ТНГ		Приход укупно
	потрошња	приход	потрошња	приход	потрошња	приход	
2012	305.123	15.256	1.153.852	53.077	607.936	11.703	80.036
2013	294.236	14.712	1.218.600	56.056	571.387	10.999	81.767
2014	291.776	14.589	1.257.076	57.825	504.948	9.720	82.134

Табела 26. Структура просечних малопродајних цена горива

Struktura prosečnih maloprodajnih cena goriva							26.11.2014
Srbija							pdv (%): 20
	Prosečna kompanijska cena	Naknada za obavezne rezerve	Akciza	PDV	prosečna MPC	Državno zahvatanje	Državni udeo
				KSD/l			%
Evro Premium BMB 95	69,96	2,60	50,00	24,51	147,07	77,11	52,43
Evrodizel	79,69	2,60	46,00	25,66	153,94	74,26	48,24
dizel gorivo Gasno ulje 0,1	75,04	2,60	46,00	24,73	148,37	73,33	49,42
TNG	53,30	1,43	19,25	14,80	88,78	35,48	39,96

Основни циљ овог рада је да размотри другачије алоцирање средстава за одржавање аутопутева (првог А реда) у односу на остале путеве. Кроз план пословања ЈП „Путеви Србије“ (ЈППС) за 2017.^[5] показаћемо да је могуће раздвојити средства за одржавање аутопутева од средстава за одржавање осталих путева кроз реорганизацију постојећег ЈППС уз отварање новог предузећа за одржавање аутопутева. На основу Програма пословања ЈП Путеви Србије за 2017. показаћемо да се организационим одвајањем аутопутева од осталих путева у Србији постижу ефекти нове вредности како за садашње ЈП Путеви Србије тако и за новоформирану фирму под именом Дирекција за Аутопутеве Републике Србије (ДАРС).

Други важан циљ овог рада је да се покаже да без моралног хазарда^[6] и без екстративних институција^[7] оба ова предузећа могуће је довести у финансијску консолидацију.

2. ЕКСТРАТИВНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ И МОРАЛНИ ХАЗАРД

Екстративне институције концентришу моћ одлучивања на једном месту. Такав је пример одлучивања да се ЈП „Путеви Србије“ финансирају путем субвенција о којима одлучује Влада Србије. Субвенције подстичу морални хазард а услед одсуства одговорности и инфлације олакшаних пословних одлука генеришу се губици, док држава покривањем губитака амнестира сваки менаџмент од одговорности. Оваква вишегодишња пракса показује да се управљачи и не труде да управљају у јавном предузећу најбоље што могу.

Примери за ово су сакривени иза бројки када се погледају резултати исказани у табели 1. Тако на пример:

- а) Обавезе из претходних година расле су у периоду 2006-2009. а онда је 2009. ЈП „Путеви Србије“ узело кредит од комерцијалних банака у износу од 235 милиона евра за плаћање ових обавеза. Овде треба напоменути да радови који се не заврше у једној години преносе се за следећу годину, а одатле следе финансијске обавезе које се преносе за следећу годину. Али овде се не ради о томе. Овде су у питању радови који су урађени у једној а плаћају се у следећој години. Морални је хазард да пословодство ЈП „Путеви Србије“ дозволи да се не плате обавезе према путној привреди а онда се те обавезе покрију комерцијалним кредитом за које гарантује држава, односно грађани као порески обвезници

- б) Општи пад улагања у путну инфраструктуру од 2012. као и пад улагања у одржавање путева након укидања финансирања од акциза а преласком на финансирање кроз субвенције Владе Србије. Субвенције директно генеришу појаву моралног хазарда јер пословодство улаже мање напора у доношењу добрих пословодних одлука које би финансијски стабилизовале ЈП „Путеви Србије“. Свест да је за субвенцију заслужнији добар однос са министарством а не добра пословна одлука ствара морални хазард да ће сваку пословну одлуку покрити држава односно порески обвезници.

Иза сваке екстративне економске институције стоје екстративне политичке институције. ЈП „Путеви Србије“ су екстративна економска институција. Влада Србије и министарство саобраћаја су екстративне политичке институције. У свакој екстративној институцији одлуке се доносе на једном месту. У таквим институцијама су промене или реформе тешко изводљиве.

3. ФИНАНСИЈСКО И ОРГАНИЗАЦИОНО ОДВАЈАЊЕ АУТОПУТЕВА ОД ОСТАЛИХ ПУТЕВА

Реформа ЈП „Путеви Србије“ подразумева финансијско и организационо одвајање аутопутева од осталих путева. Циљ ове реформе је да се:

- одржавање аутопутева,
- унапређења у управљању саобраћајем у реалном времену, и
- технолошка унапређења система наплате путарине

финансирају искључиво из прихода наплате путарине. Параметре које је овај рад разматрао као прилог овој реформи су значај пута и безбедност саобраћаја.

Значај пута је за потребе овог рада добијен на основу величине саобраћаја и дужине деоница. Назван је пондерисани Просечни Годишњи Дневни Саобраћај (ПГДС). Добијен збиром свих производа ПГДС-а деоница и дужине сваке деонице и тако добијен збир подељен са дужином свих деоница (израз (1)).

$$i=1 \sum_{i=1}^n (PGDS)_i \cdot D_i / i=1 \sum_{i=1}^n D_i, \quad n\text{-број деоница} \quad (1)$$

На Табели 3 приказан је значај сваког ранга пута или пондерисани ПГДС за последњих 5 година у Србији. Аутопутеви (путеви IA реда) имају 3 пута већи значај од путева IB реда и преко 4 пута већи значај него путеви IIA реда.

Табела 3 Пондерисани ПГДС на путевима у Србији

Ранг пута	ПГДС просек [воз/дан]	Дужина деоница укупно [км]	Пондерисани ПГДС збирно [воз/дан]	Пондерисани ПГДС просек [воз/дан]
IA (аутопутеви)	13.223	680	84.237.078	12.397
IB	4.783	3.896	106.450	3.434
IIA	2.905	3.773	101.757	2.540

Аутопутеви су најбезбеднији путеви од свих осталих путева. Безбедност саобраћаја на аутопутевима се додатно подиже употребом опреме и софтвера Интелигентних Транспортних Система¹ (ИТС). Њихова намена је да врше опсервацију саобраћаја у реалном времену и да кориснике благовремено обавештавају о променама које могу да корисницима отежају коришћење аутопута односно који могу да умање безбедност саобраћаја. Неопходно је опрему ИТС поставити на објектима као што су тунели и мостови односно на деоницама које могу да умање безбедност саобраћаја. Исто тако, ИТС се реализује на местима где аутопутеви пролазе кроз или поред насељених места и на деоницама где метеоролошки услови могу значајно да погоршају безбедност саобраћаја.

Реформа ЈП „Путеви Србије“ разматрана је на основу Програма пословања за 2017. годину. Приходи, расходи, радна снага и нова организациона подела су направљени тако да аутопутеви (путеви IA реда) постају надлежност новог ЈП кога ћемо овде назвати Дирекције за Аутопутеве Републике Србије (ДАРС), а остали путеви (путеви IB, IIA и IIB реда) би остали у надлежности новог ЈП „Путеви Србије“.

На основу Програма пословања за 2017. садашњег ЈП „Путеви Србије“ на табели 4 приказани су приходи и расходи за ново ЈП „Путеви Србије“, а на табели 5 приходи и расходи за ново предузеће ДАРС. Редистрибуција прихода и расхода и организационих реформи је урађена на следећи начин:

- Приход од 2,2 милијарде динара који се добија од Министарства финансија Владе Србије је укинут. Ова субвенција односно ова екстрактивна политичко-економска

¹ Услед густе магле и непостојања система ИТС догодиле су се саобраћајне незгоде које су проузроковале трагичне последице.

- 22.12.2013. (На аутопуту Београд-Шид ланчани судар. Учествовало 36 возила. Густа магла. Погинуло је двоје, 25 је повређено, међу којима и троје деце, а једној девојци (19) је ампутирана нога).
- 26.10.2015. (На аутопуту Београд-Шид ланчани судар при густој магли. 3 камиона, 1 аутобус, 2 аутомобила, 1 мртав, најмање 4 повређена).

финансијска инекција је намењена за експропријацију на неизграђеним деоницама аутопута (табела 4, р.бр.1). Као расход се књижи у ДАРС-у (табела 5, р.бр.1) која се финансира из прихода ДАРС-а.

- Приход од наплате путарине у износу од 19,5 милијарди динара је укинут (табела 4, р.бр.2). То је основни приход ДАРС-а (табела 5, р.бр.2).
- Расход у износу од 1.783.700.000 динара је укинут (табела 4, р.бр.2) односно улагање у развој система наплате путарине. Овај расход се преноси у ДАРС са додатним улагањем од једне милијарде динара, а финансира се из прихода ДАРС-а (табела 5, р.бр.2).
- Приход у износу од 2,075 милијарди динара као зајам банке ЕИБ за обилазницу око Београда за сектор А и сектор Б се укида (табела 4, р.бр.4). Књижи се као расход у ДАРС-у (табела 5, р.бр.3), а финансира се из прихода ДАРС-а.
- Приход у износу од 301,7 милиона динара као зајам банке ЕБРД за петљу Добановци и деоницу аутопута М.Пожаревац-Раља се укида (табела 4, р.бр.5). Књижи се као расход у ДАРС-у (табела 5, р.бр.3), а финансира се из прихода ДАРС-а.
- Приход од продаје уређаја за електронску наплату путарине се укида (табела 4, р.бр.9). Књижи се као приход у ДАРС-у (табела 5, р.бр.5), јер припада само путевима на којима се наплаћује путарина.
- Недостајући приход у првој години реформе за ново ЈП „Путеви Србије“, у 2017. се финансира из акциза на гориво и то у износу 13% од годишњег прихода од акциза (табела 4, р.бр.11).
- Финансирање без зајмова и субвенција почело би од 2018. и то са 26% од прихода на акцизе за гориво за ново ЈП „Путеви Србије“ у чијој надлежности би били путеви првог Б, другог А и другог Б реда. Овакво финансирање избацује утицај екстрактивне политичке институције као што је Влада Србије или надлежно министарство за саобраћај.
- Финансирање аутопутева се одваја од осталих путева. Финансирање само од наплате путарине и бива у надлежности новог ЈП, Дирекције за Аутопутеве Републике Србије-ДАРС.

- Расход у износу од 558.800.000 динара (табела 4, р.бр.19) за инвестиције у опрему и софтвер за управљање саобраћајем је укинут. Књижи се у расход ДАРС-а (табела 5, р.бр.12) и додатно се финансира са 838,2 милиона динара из прихода ДАРС-а.
- Смањење расхода пословања за ново ЈП „Путеви Србије“ у односу на садашње ЈП у износу од 2.024.482.000 динара. Смањење броја запослених са 1616 на 320 уз 63% пораста нето ЛД, са 50.980 на 83.890 динара (табела 4, р.бр.21).
- Расход пословања у ДАРС-у се финансира из сопствених прихода (наплате путарине) чиме се обезбеђује између осталог и пораст нето

ЛД у односу на садашњи ЈП „Путеви Србије“ за 40%, са 50.980 на 70.915 динара (табела 5, р.бр.13).

- Све запослени у ДАРС-у чине:
  - 1189 по систематизацији из Сектора наплате путарине,
  - 108 по систематизацији из Сектора за Управљачко-информационе системе у саобраћају, и
  - 21 преузети инжењери из Сектора за одржавање државних путева, правници из Сектора за правне, кадровске и опште послове и економисти из Сектора за економско-финансијске и комерцијалне послове.

Табела 4 Програм пословања за НОВИ ЈП „ПУТЕВИ СРБИЈЕ“ У 000 РСД (путеви IB, IIA и IIB реда)

	Нови ЈП „Путеви Србије“	Приходи 2017	Расходи 2017	Напомена
1.	За експропријацију		110.800	Умањење прихода за 2.200.000.000 динара као субвенција министарства финансија (прелази у расход ДАРС)
2.	Приход од наплате путарине			умањење прихода за 19.500.000.000 динара (прелази у приход ДАРС) умањење расхода за 1.783.700.000 динара (прелази у расход ДАРС)
3.	Субвенције из буџета Владе Србије	6.273.000		
4.	Зајам ЕИБ за обилазницу око Београда, сектор А и сектор Б			умањење прихода за 2.075.000.000 динара (прелази у расход ДАРС)
5.	Зајам ЕБРД за обилазницу око Београда, петља Добановци и М.Пожаревац-Раља			умањење прихода за 301.700.000 динара (прелази у расход ДАРС)
6.	Такса за ино.теретна возила	221.700		
7.	Накнада за ванредни превоз	111.000		
8.	Накнада за комер.објекте(бенз.станице)	416.500		100% од предвиђених прихода по овом основу из Програма за 2017.
9.	Остало • Продаја ТАГ-ова	247.500		умањење прихода за 140.000.000 динара (прелази у приход ДАРС)
10.	РРСП зајам (СБ, ЕИБ, ЕБРД) за рехабилитацију путева и унапређења безбедности саобраћаја	3.967.600		
11.	13% од акциза на гориво	10.920.000		13% од акциза на гориво у 2017. Од 2018. 26% од акцизе на гориво је финансирање без зајмова и кредита
12.	Студије и пројекти		528.800	100% од предвиђених расхода по овом основу из Програма за 2017.
13.	Периодично одржавање (укупно)		3.013.000	
14.	Редовно одржавање		8.765.500	
15.	Ургентно одржавање		200.000	
16.	Надзор и лаб.контрола квалитета		250.000	
17.	Остало одржавање		755.000	
18.	Изградња, реконструкција и рехабилитација и стр.надзор и пројектовање		7.034.200	100% од предвиђених расхода по овом основу из Програма за 2017.
19.	Управљачко информациони системи у саобраћају			умањење расхода за 558.800.000 динара (прелази у расход ДАРС)
20.	Обавезе по основу кредита и ПДВ		360.500	100% од предвиђених расхода по овом основу из Програма за 2017.
21.	Пословање а) Зараде са порез. и доприносима б) остало		903.118 461.000 442.118	Смањење расхода за пословање за 2.024.482.000 динара Запослених 320 (200 са ВСС/ВШ) Просечна нето зарада са садашњих 50.980 на 83.890 динара
22.	УКУПНО	22.074.000	21.920.918	

Табела 5. Програм пословања за Дирекцију за Аутопутеве Републике Србије У 000 РСД (само путеви IА реда)

	Новоформирано ЈП за аутопутеве ДАРС	Приходи 2017	Расходи 2017	Напомена
1.	За експропријацију		2.200.000	из сопствених прихода
2.	Систем наплате путарине	19.500.000	1.783.700 1.000.000	Додатних 1.000.000 на улагања од 1.783.700 за унапређење система наплате путарине
3.	Обилазница око Београда, петља Добановци и М.Пожаревац-Раља		2.075.000 301.700	из сопствених прихода
4.	Накнада за комер.објекте (бенз.станице)	83.300		
5.	Продаја ТАГ-ова	140.000		
6.	Студије и пројекти		105.760	из сопствених прихода
7.	Периодично одржавање		360.400	из сопствених прихода
8.	Редовно одржавање		2.793.300 1.000.000	из сопствених прихода додатних 1.000.000
9.	Ургентно одржавање		557.500	из сопствених прихода
10.	Остало одржавање		320.000	из сопствених прихода
11.	Изградња, реконструкција и рехабилитација са надзором и прој.		1.406.840	из сопствених прихода
12.	Управљање саобраћајем		558.800 838.200	из сопствених прихода додатних 838.200 за унапређење ИТС на аутопутевима
13.	Пословање а) Зараде са порезом и доприносима б) Остало		2.042.482 1.600.000 424.482	из сопствених прихода Запослених 1318 (205 са ВСС/ВШ) Просечна нето зарада са садашњих 50.980 на 70.915 динара
14.	УКУПНО	19.723.300	17.325.682	

4. ЗАКЉУЧАК

Овај рад је само на основу програма пословања ЈП „Путеви Србије“ за 2017.годину и на основу показатеља величине саобраћаја и дужине путне мреже за све 4 врсте ранга путева у Србији показао да се реформа ЈП „Путеви Србије“ може спровести. Реформа је узела у обзир другачију финансијску и пословну организацију, другачије финансирање аутопутева и другачије финансирање остале путне мреже.

Овај рад је показао да се одвајањем надлежности путева првог А реда од осталих путева кроз стварање новог предузећа Дирекције за Аутопутеве Републике Србије од постојећег ЈП може створити два одговорна економска субјекта која оба послују без губитака.

Финансирање свих расхода на аутопутевима може се покрити из прихода од наплате путарине уз значајно повећање инвестиција у безбедност саобраћаја кроз већу употребу уређаја и софтвера Интелигентних Транспортних Система (ИТС).

Пословање новог ЈП „Путеви Србије“ се финансира само из акциза на гориво (26%). Овакво финансирање показује да је непотребно финансирање зајмовима страних и комерцијалних банака и непотребне су субвенције Владе Србије.

Такође је разматран утицај екстрактивних политичких институција као што су: Влада Србије и ресорно Министарство саобраћаја. Показано је како утиче начин финансирања кроз субвенције на стварање екстрактивне економске институције као што је ЈП „Путеви Србије“. Морални хазард у пословању је у директној вези са оваквим начином финансирања што последично води да за доношење лоших пословних одлука нема одговорности.

Овом реформом ЈП „Путеви Србије“ утицај екстрактивне политичке институције као што су Влада Србије и ресорно министарство се умањује на најмању могућу меру и задржава се само на контроли успешности пословања и резултата рада пословодства ЈП. Овим се и морални хазард пословодства ЈП смањује на најмању меру.

Литература:

- [1] Закон о јавним путевима ("Сл.гласник РС" бр. 101/05, 123/07, 101/11, 93/12 и 104/13)
- [2] Уредба о категоризацији државних путева ("Сл.гласник РС" бр.105/13 и 119/13)
- [3] Годишњи извештаји о реализацији Програма пословања ЈП "Путеви Србије" (за период 2006. до 2014. године)
- [4] Републички завод за статистику, подаци о индексима цена
- [5] Програм пословања за 2017. http://www.putevi-srbije.rs/images/pdf/program_poslovanja/2017/2016-12-13-Program-poslovanja-JPPS-za-2017.pdf
- [6] Dušan Pavlović, "Машина за расипање пара" (Дан Граф, 2016)
- [7] Allard E.Dembe and Leslie I.Boden, "Moral Hazard: A Question of Morality?" (New Solutions 2000 10(3), str. 257-279)
- [8] Законска регулатива других земаља (одредбе за финансирање путева)